

§ 412

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle toimeentulotuesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

HEL 2022-005817 T 03 00 00

VN/650/2022 ja STM004:00/2022

Päätös

Kaupunginhallitus antoi sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon toimeentulotuesta annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta:

Helsingin kaupunki toteaa, että esitysluonnos sisältää useita hyviä ja tarpeellisia muutoksia. Se on pääsääntöisesti kannatettava erityisesti näistä selkeyttävistä syistä:

- Sisältää säännökset sosiaalihuollon lausunnon antamisesta ja sen merkityksestä sekä mahdollisuudesta antaa lausunto myös suullisesti.
- Sisältää tarkennetut säännökset tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä.
- Sen toteaminen, että sosiaalihuollolla on asiakkaan taloudellisen kokonaistilanteen tukemista koskeva laaja-alainen tehtävä, joka on muutakin kuin toimeentulotuen myöntämiseen ja maksamiseen liittyvää.
- Hyvinvointialueiden alueellisten neuvottelukuntien asettaminen ja niistä säätäminen.
- Aiempaa tarkempi säätäminen Kelan ja hyvinvointialueiden välisestä yhteistyöstä.
- Sen huomioiminen, että kyse on sosiaalihuoltolain mukaisesta viimesijaisesta taloudellisesta tuesta, vaikka toimeentulotukeen kuuluu sekä Kelan että hyvinvointialueiden toimeenpanemia tukimuotoja.
- Kuntouttavaa työtoimintaa koskevien säännöksiä siirtäminen lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta.
- Perhekäsittelen selkeyttäminen.
- Perustoimeentulotukea myönnettäessä harkinnalla poikkeaminen hakijan eduksi joissakin tilanteissa.
- Täydentävän toimeentulotuen sisällön määrittely laajentaa asumismenojen korvattavuuden harkintaa.

Esitysluonnoksessa ei ole merkittäviä muutoksia perustoimeentulotukeen sisältyvien menojen osalta. Täydentävässä toimeentulotuessa on

paljon sellaisia menoja, joiden voisi perustellusti katsoa kuuluvan perustoimeentulotukeen. Esimerkiksi romanivaatteiden, vankien vaatteiden, vammasta tai sairaudesta aiheutuvien vaatekustannusten sekä ikäryhmittäin tiettyyn kustannuskattoon asti lasten harrastuskulujen osalta kysymys on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Jos valtakunnallinen toimija vastaisi näistä, se pystyisi yhtenäistämään myöntämiskäytännöt ja toimintatavat. Matkakorttikulut kokonaisuudessaan voisivat kuulua perustoimeentulotukeen, koska Kela vastaa niistä jo monilta osin nykysinkin. Myös kodinkoneiden kuuluminen perustoimeentulotukeen on puollettavissa.

Lakiin on syytä lisätä selvyyden vuoksi, että hyvinvointialuetta koskevilta osin tarkoitetaan myös Helsingin kaupunkia.

Kelan myöntämän perustoimeentulotuen suhde sosiaalihuoltoon on epäselvä. Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoa, mutta Kela ei ole sosiaalihuollon toimija. Tämä ristiriita on nykyisinkin voimassaolevassa lainsäädännössä ja se vaatii korjausta.

Helsingin työllisyyden kuntakokeilun asiakkaisiin kuuluu paljon helsinkiläisiä työttömiä työnhakijoita, jotka ovat toimeentulotuen piirissä. Työ- tai toimintakykynsä puolesta heistä osa ei vielä hyödy julkisesta työvoimapalvelusta tai he eivät tosiasiallisesti kykene osallistumaan työllistymistä tukeviin palveluihin, vaikka heillä ei ole toimeentulotukilain 2 a §:n 1 mom. 4 kohdassa tarkoitettua lääkärin toteamaa työn vastaanottamisen estävää sairautta. Kelan yhteydenottovelvoitteen sekä sosiaalihuollon arviointi- ja lausuntovelvoitteen on tarkoitus parantaa näiden asiakkaiden palveluja.

Säännöskohtaisia huomioita

Toimeentulotuen määräytymisestä on tarkoitus säätää osittain uudessa 6 §:ssä. Pykälän 1 momentin alkuun on lisätty maininta siitä, että toimeentulotuen määräytymisessä on kyse välttämättömistä menoista, joita henkilö tai perhe ei pysty kattamaan käytettävissä olevilla tuloillaan tai varoillaan. Kaupungin näkemyksen mukaan olisi syytä tarkentaa, mitä käytettävissä olevilla tuloilla tai varoilla tarkoitetaan. Esimerkiksi asiakas on voinut säästää osan saamastaan toimeentulotuesta tai laskelmassa huomioiduista etuuksista. Näiden säästöjen huomioiminen laskelmassa tulona olisi muutos aikaisempaan, koska voimassaolevassa laissa tällaisia tai kertaalleen jo huomioituja varoja ei ole voitu huomioida uudelleen.

Täydentävää toimeentulotukea koskevan 7 c §:n osalta esitöissä todetaan, että "Tuen tarvetta arvioitaessa perusteena olisi Kansaneläkelaitoksen tekemä laskelma, johon hyvinvointialue täydentäisi erityisistä tarpeista aiheutuvat menot harkintansa nojalla." Laskelma tulisi kuitenkin

kin tehdä ainoastaan Kelassa. Laskelman tekeminen hyvinvointialueella/kunnassa olisi uusi tehtävä ja vaatisi lisäresurssointia. Lisäksi asiakasnäkökulmasta yhden laskelman tekeminen on riittävää ja selkeämpää. Erillisenä huomiona olisi perusteltua todeta, että toimeentulotukea voidaan myöntää myös kuolinpesälle hautauskuluihin.

Esitysluonnoksen 10 § koskee toimeentulotuen alennettua perusosaa. Esitöiden mukaan ”Pykälän 3 momentin sisältö vastaa voimassaolevan lain 4 momentin sisältöä. Sen mukaan pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettu alentaminen voidaan tehdä vain edellyttäen, että alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana. Arvioinnissa voitaisiin hyödyntää sosiaalihuollon ja asiakkaan omaa selvitystä. Näistä säädetään 14 f §:ssä.” Sääntelyn sanamuotoa on tarpeen vielä harkita, sillä säännöllisesti minimituloilla elävän henkilön perusosan alentaminen on aina kohtuutonta ja vaarantaa ihmisarvoisen elämän. Myös erilaisten edellytettyjen suunnitelmien suhteet ovat epäselviä.

Perusosan alentaminen on ollut tähän mennessä ilmeisen tehoton puuttumisen keino, joka ei ole ainakaan Helsingissä tuottanut tuloksia. Esitystä on syytä tarkentaa siltä osin, mitä velvoittaminen palvelutarpeen arviointiin konkreettisesti tarkoittaa. Jos sanktiona on perusosan alentamisen jatkaminen, nykytilanne ei tule muuttumaan. Valtaosa asiakkaista, joiden perusosaa on alennettu, on yhteiskunnasta syrjäytyneitä eikä heitä saada Helsingissä tavoitettua tai osallistumaan taapamisiin. Kaupunki katsoo, että lakiin tulisi kirjata, kuinka pitkään perusosan alentamista voidaan enintään jatkaa yhtäjaksoisesti. Tällä hetkellä alentamisen kestosta on erilaisia käytäntöjä, mitä ei voida pitää asianmukaisena asiakkaiden yhdenvertaisuuden kannalta.

14 e §:ää on tarpeen täsmentää, jotta se tukisi esityksen tavoitetta sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevien toimeentulotukea hakuvien asiakkaiden aseman parantamisesta. Asiakkailta saattaa olla kroonistuneita päihde- tai mielenterveysongelmia tai heidän on todettu olevan tosiasiallisesti työkyvyttömiä ja he eivät ole kuntoutettavissa. Kysymyksessä saattaa olla myös vammaisten henkilöiden työtoimintaan tai vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevaan toimintaan osallistuvia henkilöitä. Työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyä hankaloittaa se, että näillä asiakkailla ei aina ole peruskoulun jälkeistä ammattia tai työkokemusta. Eläkehakemusta käsiteltäessä työkykyisyyttä arvioidaan ja verrataan kotitöihin. Asiakkaan työkykyä vastaavaa työtä ei käytännössä ole tarjolla. Asiakkaan asioinnin ja sujuvan palvelupolun kannalta on tarkoituksenmukaista, että näissä tilanteissa katsottaisiin aina lähtökohtaisesti toimeentulotukilain 2 a §:n 1 mom. 5 kohdan mukaisesti, että toimeentulotukiasiakkaalta ei edellytettäisi ilmoittautumista työttö-

30.05.2022

Asia/12

mäksi työnhakijaksi. Muussa tapauksessa erityisessä tuen tarpeessa oleva ja ensisijaisesti sosiaalihuollon palveluja tarvitseva toimeentulokiasiakas joutuisi samanaikaisesti asioimaan kolmen eri viranomaisen palveluprosessissa. Tällainen kuormitus heikentää asiakkaan usein jo alentuneita toimimismahdollisuuksia ja johtaa päällekkäiseen työhön työvoima- ja sosiaalipalveluissa.

Esityksen 16 §:ssä säädetään toimeentulotuen maksamisesta. Sen 3 momenttia on tarpeen selkeyttää siten, että momentin ensimmäistä lausetta täydennetään sanoilla ”ja suorittamalla asiakkaan esittämä lasku”.

Lisäksi on todettava, että 18 g §:ssä ”Hyvinvointialueen tiedonsaantioikeus ja tietojen luovutusvelvollisuus” on syytä käyttää asiakastietolain sijasta virallista nimeä laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (784/2021).

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 25.4.2022
- 2 Lausuntopyyntö 25.4.2022, liite, esityksen pääasiallinen sisältö, fi (1)
- 3 Lausuntopyyntö 25.4.2022, liite,asetus valtakunnallisesta toimeentulokiasioden neuvottelukunnasta
- 4 Lausuntopyyntö 25.4.2022, liite, asetus alueellisista toimeentulokiasioden neuvottelukunnista

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet

Esitysteksti
Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa toimeentulotuesta annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta (liitteet 1-4). Lausunto on pyydetty antamaan lausuntopalvelussa 31.5.2022 mennessä. Lisäaikaa on saatu 7.6.2022 saakka.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia (1412/1997), sosiaalihuoltolakia (1301/2014) ja lakia kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001). Tavoitteena on parantaa erityisesti sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevan asiakkaan asemaa toimeentulotuen hakijoina.

Tarkoitus on säätää nykyistä tarkemmin toimeentulotuen hakemista koskevasta menettelystä. Esitykseen sisältyy säännökset asiakkaan oikeudesta henkilökohtaiseen palveluun, toimeentulotukiasioita koskevasta Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen yhteistyöstä sekä sosiaalihuollon lausunnosta. Lisäksi tarkennetaan säännöksiä tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä sekä ehdotetaan säädettäväksi valtakunnallisesta toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnasta ja alueellisesta neuvottelukunnasta. Uudistukseen sisältyy myös toimeentulotuen määräytymistä, rakennetta ja järjestämisvastuuta koskevia tarkennuksia.

Päätösehdotus perustuu sosiaali- ja terveystoimialan antamaan lausuntoon. Asia on valmisteltu yhteistyössä kaupunginkanslian elinkeinosaston sekä talous- ja suunnitteluosaston kanssa.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 25.4.2022
- 2 Lausuntopyyntö 25.4.2022, liite, esityksen pääasiallinen sisältö, fi (1)
- 3 Lausuntopyyntö 25.4.2022, liite,asetus valtakunnallisesta toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnasta
- 4 Lausuntopyyntö 25.4.2022, liite, asetus alueellisista toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnista

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

30.05.2022

Asia/12

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministe-
riö

Otteen liitteet

Esitysteksti
Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täy-
täntöönpano

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveystoimiala
Kaupunginkanslia